

PLAATSNAAM: Rotterdam. **STAD**

DATERING: 1340 juni 7.

VERLENER: Willem IV, graaf van Holland.

BESCHRIJVING:

De oudste vermelding van ‘Rotterdam ter haluer Rotte’ dateert van 1281-1284. De nederzetting ‘Rotterdam’ bestaat oorspronkelijk namelijk uit twee ambachten aan weerszijden van de Rotte. Het gunstig gelegen Rotterdam groeit in de 14e eeuw uit tot een stedelijke nederzetting. Op 17 mrt. 1299 verleent Jan I, graaf van Holland, aan de burgers van Rotterdam, nu één grafelijk ambacht, hetzelfde stadsrecht als aan de burgers van Beverwijk is verleend.¹ Dit stadsrecht is echter op aandrang van en in het persoonlijke belang van de regent van Jan I, Wolfert van Borselen, verleend. Wolfert wordt op 1 aug. 1299 tijdens een volksoploop in Delft vermoord en later dat jaar sterft ook de jonge graaf Jan I. Zijn neef Jan van Avesnes wordt de nieuwe graaf (als Jan II) en herroept de meeste maatregelen van zijn voorganger. Het is echter de vraag of dat ook geldt voor het stadsrecht van de inwoners van Rotterdam.² Rotterdam valt vervolgens echter wel uiteen in het Bokelsambacht ten westen en een grafelijk ambacht ten oosten van de Rotte. Op 25 juli 1328 krijgt het (oostelijk) *ambacht Rotterdam* van graaf Willem III een privilege voor eigen bestuur en rechtspraak.³

En op woensdag 7 juni 1340 verleent Willem IV, graaf van Holland, stadsrecht aan de inwoners van Rotterdam, inclusief het voormalige Bokelsambacht.⁴ De inwoners betalen hiervoor op 27 juni 1340 100 pond zilveren groten.⁵ De originele oorkonde is bewaard gebleven.⁶ Het stadsrecht telt 34 artikelen waarin opgenomen de voorrechten van tolvrijdom, twee jaarmarkten, vrijstelling van een aantal belastingen en uitgebreide bevoegdheden voor bestuur en rechtspraak. Ook de rechten van de graaf worden duidelijk omschreven. Het stadsrecht geldt voor de gehele, nog vrij landelijke nederzetting (met circa 2000 inwoners). Het stadsbestuur, dat meestal zelfstandig besluiten neemt, wordt gevormd door een grafelijke ambtenaar (de schout), zeven schepenen en twee raden (later aangeduid als burgemeesters). In de oorkonde is geen sprake van bevestiging van een eerder verleend stadsrecht. Rotterdam staat in de stedenatlas van Jacob van Deventer (ca. 1560).

HOOFDVAART: Op Leiden ‘om raet van vonnesse.’⁷
Men gaat in 1426-27 echter naar Delft ‘om aldaer van den juristen ende oic van der stede van Delf ‘t recht te vernemen’.⁸

OUDST BEWAARDE ZEGEL: 1351.⁹ Afb.: een paal, gewaterd, in het midden afgesloten door een dam. Randschrift: S[IGILLUM] OPIDANORUM IN ROTTERD[AM AD CAU]SAS.¹⁰

LITERATUUR:

- Unger, W., W. Bezemer en E.A. Engelbrecht (uitg.), *Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam*, 5 dln. Rotterdam 1892-1973. [Deel II: ‘De oudste kronieken enz.’; Deel III: ‘De oudste stadsrekeningen van Rotterdam’].
- Jansma, T.S., ‘De oudste geschiedenis van Rotterdam’, in: *Rotterdams Jaarboekje* IV. 8 (1940) p. 1-45.
- Schoor, A. van der, ‘Hoe oud is Rotterdam eigenlijk?’, in: *Kroniek Historisch Genootschap Roterodamum* 71 (mei 1990) p. 3-4.
- Schoor, A. van der, *Stad in aanwas. Geschiedenis van Rotterdam tot 1813*, Zwolle 1999, p. 28-34.
- Alders, G.P., J.G. Kruisheer, A. Schweitzer en J. van Venetien, *Het ontstaan van Beverwijk als stedelijke nederzetting, met een editie van de stadskeur van 11 november 1298*. Hilversum 1998.

¹ Kruisheer, *OKGH*, p. 410, nr. 1010; *OHZ*, V, nr. 3455 (verschijnt 2005).

² Kruisheer is teruggekomen op zijn eerdere (en het algemene) inzicht dat ook dit stadsrecht zou zijn ingetrokken. In 1308 vidimeert Dirk, *pape* van Rotterdam, namelijk de stadsrechtsoorkonde van 1299: zie Alders, *Het ontstaan*, p. 42 en noot 19.

³ Van Mieris, *Charterboek*, II, p. 463; Van der Schoor, ‘Hoe oud is Rotterdam’, p. 4.

⁴ Van Mieris, *Charterboek*, II, p. 638.

⁵ Van der Schoor, *Stad in aanwas*, p. 33.

⁶ GAR/A; OSA, inv. nr. 1.

⁷ Wortel, ‘Waar ging’, p. 375: in stadsrekeningen Leiden 1390-1434.

⁸ Unger, *Bronnen Rotterdam*, III, ‘De oudste stadsrekeningen’, p. 44.

⁹ Van den Bergh, *Gemeentezegels*, p. 86.

¹⁰ Aanvulling door auteur dezes.

